مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد
دوره چهاردهم، شماره۳، پاییز ۱۳۹۸
صفحه:۱۹۶-۱۸۲

Journal of Medical Education and Development
Vol.14, No.3, Autumn 2019
Pages:182-196

بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

ابوالقاسم رضوانی[۱*]، علی اکبر عجم[۲]، محمود پناهی شهری[۳]، هادی محمد پور[۴]، فریدون رمضانی[۵]

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام گرفت.

روش بررسی: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد؛ جامعه آماری شامل دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بودند. با توجه به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد ۲۰۱ نفر از دانشجویان (۷۱ مرد و ۱۳۰ زن) انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی خدایاری و همکاران (۱۳۹۳)، پرسشنامه سرزندگی تحصیلی حسین‌چاری و دهقانی‌زاده (۱۳۹۱) استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های t مستقل، ضریب همبستگی پیرسون، واریانس یک‌راهه (ANOVA) و بوسیله نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ تحلیل شد.

نتایج: بین مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی و زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود نداشت ($p> 0/01$). استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری داشت ($T= -2/11, p< 0/03$). میزان سرزندگی تحصیلی دانشجویان پسر و دختر با هم تفاوت معناداری ندارد ($T=0/48$ $p> 0/05$). بین مؤلفه اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان با سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p< 0/176$).

نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌شود با تشکیل کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در دانشگاه‌ها اقداماتی برای آشناسازی و فرهنگ‌سازی درباره چگونگی استفاده علمی از شبکه‌های مجازی و آشنایی دانشجویان (بخصوص دانشجویان جدیدالورود) با انواع شبکه‌های علمی مجازی در جهت بهبود و تقویت یادگیری و سرزندگی تحصیلی دانشجویان تلاش نمود.

واژه‌های کلیدی: شبکه اجتماعی مجازی، نگرش نگرش نسبت به شبکه‌های اجتماعی مجازی، سرزندگی تحصیلی، دانشجو، علوم پزشکی.

۱- کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲- استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳- استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۴- استادیار، پردیس شهید بهشتی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان خراسان رضوی، مشهد، ایران.
۵- مربی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی ، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
* (نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۰۹۱۵۸۶۳۴۹۲۲ پست الکترونیکی:*Abolghasem.Rezvani@gmail.com*

تاریخ دریافت:۱۳۹۸/۰۱/۲۷ تاریخ بازبینی:۱۳۹۸/۰۴/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۱۶

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

مقدمه

امروزه، جهانی با ویژگی‌هایی که ارتباطات رایانه‌ای و اینترنتی آن را رقم زده است، پدید آمده است. جامعه شبکه‌ای باعث شده است تا جامعیت، پیچیدگی و شبکه‌سازی فناورانه به حوزه‌های متنوع زندگی و آموزشی نفوذ کند. یکی از امکانات فناوری اطلاعات و ارتباطات مبنی بر ابزارهای وب، شبکه‌های اجتماعی مجازی[۲] می‌باشند (۱). این شبکه‌ها با عضوگیری‌های رایگان از کاربران توانسته‌اند در جریان سازی‌های مختلف نقشی اساسی بر عهده داشته باشند (۲). عنوان شبکه‌های مجازی با قالب امروزی برای نخستین بار در سال ۱۹۶۰ در دانشگاه ایلینویز در ایالات متحده آمریکا مطرح شد (۳). شبکه‌های اجتماعی مجازی از رسانه‌های بسیار تأثیرگذار در عصر حاضر هستند که همانند سایر رسانه‌ها و وسایل ارتباطی، اساسا محصول غرب بوده و در طول چند سال اخیر وارد کشور ایران شده است (۴). شبکه‌های اجتماعی، بستری هستند که افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها، در آن‌ها پیرامون یک یا چند ویژگی مشترک گرد هم می‌آیند و اطلاعات، مطالب و محتواهای خود را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند. سرعت رشد این شبکه‌ها به حدی است که مجموع کاربران معروف‌ترین شبکه‌های اجتماعی اینترنت، به بیشتر از یک میلیارد نفر رسیده است، و در ایران نیز در حال گسترش روز افزون به ویژه در بین جوانان می‌باشد (۵). توسعه و کاربرد فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در نظام‌های آموزشی، صرفاً به تأثیر مستقیم آنها بر فرایند آموزش و یادگیری خلاصه نمی‌شود (۶). استفاده از شبکه‌های اجتماعی جزء جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه و عملکرد تحصیلی آنها، تأثیر مستقیم داشته است (۷). هرچند که فعالیت در این‌گونه شبکه‌ها سبب تسهیل ارتباط با دوستان می‌شود (۸)، ولی به همان میزان، با کاهش زمان مطالعه دانشجویان سبب اختلال در روند تحصیل می‌گردد (۹). از زمان ظهور شبکه‌های اجتماعی صاحبنظران زیادی از جمله؛ پاسک (Pasek) و همکاران، شوارتز (Schwartz) و همکاران، مازور (Mazur) و همکارش، یانگ (Yang)، سلوین (Selwyn)، ربلایر (Roblyer) و همکاران و هانگ (Hung) و همکارش به پژوهش در زمینه کاربست آن در امور آموزشی پرداخته‌اند. همه این پژوهشگران به این نتیجه دست یافته‌اند که شبکه‌های اجتماعی از طریق ابزارهای اینترنتی، تفکر انتقادی گروهی، یادگیری پروژه‌محور گروهی و حل مسأله را تقویت می‌کنند و امکان تولید دانش جدید را فراهم می‌آورد (۱۰). ازاین‌رو شناخت رفتار و گرایش‌های دانشجویان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی حائز اهمیت است و نتایج حاصل از آن، می‌تواند دید و شناخت بهتری نسبت به این شبکه‌ها ایجاد کند و بستر مناسب‌تری را جهت بهره‌گیری بهتر از این شبکه‌ها فراهم کند. فلذا بررسی نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی و نگرش نسبت به آن بر ابعاد مختلف تحصیلی دانشجویان، از جمله سرزندگی تحصیلی آنان ضروری به نظر می‌رسد.

سرزندگی را نبود خستگی و وجود نشاط در متعلمان می‌دانند که باعث بهتر شدن درس و پیشرفت علمی در متعلمان می‌گردد. سرزندگی را می‌توان، سنجش تجربی انرژی روانی دانست که از زمان فروید مطرح بوده است (۱۱). بی‌علاقگی، خستگی و فرسودگی تحصیلی (به عنوان نقطه مقابل سرزندگی تحصیلی) رابطه معکوسی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد (۱۲). در دیدگاه‌های مختلف مجموعه توانایی‌ها و استعدادهای درونی وجود دارند که موجبات سازگاری فرد را در موقعیت‌های تحصیلی فراهم کرده و او را در مقابل تهدیدها، موانع و فشارها در حیطه تحصیلی توانمند می‌سازند (۱۳). از جمله‌ی این توانایی‌ها می‌توان سرزندگی تحصیلی[۳] را مورد توجه قرار داد. مارتین و مارش[۴](۲۰۰۸) سرزندگی تحصیلی را به توانایی موفقیت‌آمیز دانش‌آموزان در برخورد با چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی معمول هستند، تعریف می‌کنند؛ و سرزندگی تحصیلی،

2. Virtual Social Networks

3. Academic Buoyancy
4. Martin & Marsh

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

تاب‌آوری تحصیلی را در چارچوب زمینه روانشناسی مثبت منعکس می‌کند (۱۴،۱۵). پترسون و سلیگمن (۲۰۰۴)، به نقل از دین (۲۰۰۶) بیان می‌کنند؛ شخص سرزنده، فردی است که سرزنده بودنش نه تنها در فعالیت و بهره‌وری فردی ابراز می‌شود، بلکه این سرزندگی به‌طور مسری به افرادی که با این فرد در ارتباطند سرایت می‌کند و برای دیگران نیز موجب انرژی‌زایی می‌شود، و سرزندگی یک آمیختگی با انرژی مثبت دارد (۱۶). البته سرزندگی تحصیلی از تاب‌آوری متمایز است؛ زیرا سرزندگی تحصیلی به عنوان توانایی در نظر گرفته می‌شود که در چالش‌ها، مشکلات و موانع عادی و جاری زندگی تحصیلی به دانش‌آموزان کمک می‌کند (پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه‌ی مداوم تحصیلی، تجربه می‌شوند)، در حالی که تاب‌آوری به طور خاص به ظرفیت افراد برای پاسخ‌دهی سازنده به چالش‌ها و موانع اصلی اشاره دارد و در شرایط سخت یاری‌رسان است. بر این اساس، سرزندگی تحصیلی در زندگی همه‌ی دانش‌آموزان وجود دارد، در حالی که تنها برخی از آنها تاب‌آوری را در دوران تحصیل خود تجربه می‌کنند (۱۳،۱۵،۱۷). مارتین و مارش (۲۰۰۸)، عوامل تأثیرگذار بر سرزندگی تحصیلی را در سه سطح مختلف معرفی می‌کنند: عوامل روانی، عوامل مربوط به مدرسه و مشارکت در فرایند تحصیل، و عوامل مربوط به خانواده و همسالان (۱۴). سرزندگی می‌تواند با زمینه اجتماعی و عوامل دیگر خارجی با دانش‌آموز در ارتباط باشد؛ در عین حال شواهدی نیز وجود دارد که نوع عوامل شخصیتی می‌تواند نقش مهمی در سرزندگی بازی کند (۱۸). پیوند رفتارهای دانشجو (شامل عادات مطالعه، مشارکت با همسالان، تعامل با اعضای هیأت‌علمی، زمان انجام وظیفه، انگیزش) و شرایط سازمان (شامل تجربه سال اول، حمایت تحصیلی، محیط دانشگاه، پشتیبانی همسالان، رویکردهای آموزشی و عوامل دیگر) سبب ایجاد اشتیاق در فرد و موفقیت وی می‌شود (۱۹). دانشجویانی که اشتیاق تحصیلی داشته باشند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات مورد هدف یادگیری دارند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می‌کنند و در آزمون‌ها عملکرد بهتری دارند (۲۰). بنابراین، سرزندگی تحصیلی یکی از شاخص‌های مهم که بر تربیت و یادگیری ثمربخش و موفقیت‌آمیز فرد تأثیر می‌گذارد و در آنجا لیاقت‌ها و توانایی‌ها به بار می‌نشیند و پیشرفت‌های علمی حاصل می‌شود (۲۱).

ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که روابط در محیط آموزشی نقش بسیار حیاتی در ارتقای رفتارهای اجتماعی مطلوب در کلاس درس و در پرورش اشتیاق تحصیلی و موفقیت دارد (۱۶). در مطالعه کولک و ساندرز[5] که ارتباط بین استفاده از فیسبوک و عملکرد تحصیلی بررسی شده است، بین معدل کل دانشجویان استفاده‌کننده از فیس‌بوک و دانشجویانی که از آن استفاده نمی‌کردند تفاوتی وجود نداشته است. از سوی دیگر کریشنر و کارپینسکی[6] گزارش دادند که استفاده‌کنندگان از فیسبوک، معدل کل کمتری داشته و ساعات کمتری را به مطالعه پرداخته‌اند (۷). یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که تجارب دانشجویان در سیستم اجتماعی و علمی دانشگاه و همچنین مواجهه دانشجویان پرستاری با چالش‌ها و تنش‌زاهای مختلف مثل کار در بخش‌های بیمارستانی، تسلط پزشکان، ترس از ابتلا به بیماری، برخورد با مسایل و مشکلات بیماران، مسایل آموزشی و حجم بالای دروس، بر سطح انسجام دانشجویان تأثیر داشته و این امر متعاقباً یادگیری و تصمیم دانشجویان درباره‌ی ادامه تحصیل در دانشگاه را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۱۶). بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده، استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند عملکرد فردی و تحصیلی افراد را تحت تأثیر قرار دهد. در نظام آموزشی، پیشرفت تحصیلی مطلوب، عملکردهای مورد انتظار دانشجویان تلقی می‌شود از این لحاظ با توجه به استفاده روزافزون دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی، مطالعه نقش شبکه‌های اجتماعی در فرایند آموزش و یادگیری دانشجویان ضروریست. شبکه‌های مجازی با توجه به ویژگی‌ها و قابلیت‌های اشتراک دانش و اطلاعات، تعاملی بودن، بازخورد سریع، سرگرم کننده و جذاب

5. Kolek & Suanders
6. Kirschner & Karpinski

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

بودن (۲۲) می‌تواند تأثیرات متفاوتی را بر یادگیرندکان در نظام آموزشی بگذارد.

اگرچه پژوهش‌های مختلفی در زمینه شبکه‌های اجتماعی توسط سندال و همکاران (sendall) (۲۳)، بلنچنیو و همکاران (Blachnio) (۲۴)، کمپبل و همکاران (Campbell) (۲۵)، برتراند و همکاران (Bertrand) (۲۶)، کانلی و همکاران (Conley) (۲۷)، برامول و همکاران (Bramoulle) (۲۸)، انجام شده است؛ ولی پژوهشی در زمینه رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن با سرزندگی تحصیلی دانشجویان تاکنون انجام نشده است. با توجه به گسترش روزافزون بهره‌گیری دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی، ضروری به نظر می‌رسد که پژوهشی پیرامون نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان انجام گیرد. لذا بر این اساس اکنون این سؤال مطرح است که آیا استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه دارد؟

روش کار

روش این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند است که در سال تحصیلی ۹۶- ۱۳۹۵ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به‌صورت تصادفی طبقه‌ای بوده است، به دلیل اینکه از تعداد افراد زیرگروه‌های جامعه به تناسب در نمونه وجود داشته باشد، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد؛ به‌صورتی که با مراجعه به مسئول آموزش دانشکده، اطلاعات لازم در مورد تعداد افراد هر رشته به تفکیک جنسیت کسب شد. سپس تعداد افراد هر رشته را متناسب با حجم جامعه تعیین کرده، به صورتی که نسبت افراد هر رشته نسبت به جامعه رعایت شود؛ سپس تعدادی از دانشجویان دختر و پسر که نسبت جنسیت آنان در نمونه هر رشته متناسب با حجم جامعه هر رشته بود، به‌صورت تصادفی انتخاب شد. در این پژوهش نمونه آماری شامل ۲۰۱ نفر از دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهر بیرجند بود. پس از اخذ مجوز از دانشگاه، با مراجعه به محیط‌های آموزشی و توجیه دانشجویان، پرسشنامه‌ها توزیع گردید. معیار ورود به مطالعه، اشتغال به تحصیل، رضایت به شرکت در پژوهش و تکمیل پرسشنامه‌ها، و معیار خروج از مطالعه عدم رضایت آزمودنی‌ها بود. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، پژوهشگر با معرفی خود و توضیح اهداف پژوهش، و پس از جلب رضایت آگاهانه دانشجویان و اطمینان دادن جهت محرمانه ماندن اطلاعات فردی، به‌صورت انفرادی و اختیاری پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم افزار آماری spss نسخه ۲۲ استفاده شد. بر اساس فرضیات پژوهش در سطح آمار استنباطی از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و تی استودنت استفاده شد.

ابزار گردآوری داده‌ها: در این پژوهش جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد؛ الف- پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: حسین‌چاری و دهقانی‌زاده (۱۳)، این پرسشنامه را با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۶)، که دارای ۴ گویه است، را توسعه دادند. این ابزار دارای ۹ گویه می‌باشد که پاسخ‌دهی به آن بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت از کاملا مخالف (۱ نمره) تا کاملا موافق (۵ نمره) انجام می‌شود. حاصل جمع نمرات هر فرد در مجموع ۹ گویه، یک نمره کلی برای او بدست می‌دهد که مبیّن میزان سرزندگی تحصیلی اوست. بدین ترتیب دامنه نمره محتمل برای هر فرد بین ۹ تا ۴۵ خواهد بود. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش نشان می‌دهد که ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه برابر ۰/۸۰ و ضریب بازآزمایی برابر با ۰/۷۳ است. همچنین دامنه‌ی همبستگی گویه‌ها با نمره‌ی کل بین ۰/۵۱ تا ۰/۶۸ می‌باشد. این نتایج بیانگر پایایی و روایی مناسب این ابزار است. در پژوهش دهقانی‌زاده و همکاران (۱۴)، ضریب پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۷ و روایی آن با توجه به همبستگی هر گویه با نمره‌ی کل دامنه‌ای بین

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]
[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

۰/۵۴ تا ۰/۶۴ بوده است. در پژوهش سبزی و فولادچنگ (۱۷)، روایی این پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل عاملی برابر با ۰/۸۷ و ضریب پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲ بوده است؛ که حکایت از روایی و پایایی مطلوب این ابزار دارد. در این پژوهش نیز، ضریب اعتبار سرزندگی تحصیلی با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۵ بدست آمد.

ب- پرسشنامه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن: این پرسشنامه توسط خدایاری، دانشور حسینی و سعیدی در سال ۱۳۹۳ طراحی شد و شامل ۲۷ سؤال است که به‌طور عمده در قالب طیف لیکرت طراحی شده‌اند؛ و برای ارزیابی ابعاد مختلف شبکه‌های اجتماعی مجازی تدوین گشته است. شیوه نمره‌گذاری گویه‌ها در قالب طیف پنج درجه‌ای لیکرت بسیار موافقم (۵ نمره)، تا بسیار مخالفم (۱ نمره) می‌باشد؛ سؤالات ۱، ۲، ۵، ۶ و ۷ معکوس نمره‌گذاری شده است. دارای پنج زیر مقیاس به شرح ذیل می‌باشد، که دو خرده مؤلفه اول میزان و نوع استفاده از شبکه‌ها و سه خرده مؤلفه بعدی نگرش نسبت به شبکه‌ها را ارزیابی می‌کند. برای تعیین روایی پرسشنامه، از روش محتوایی یا صوری و برای تعیین پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. همان‌طور که در جدول ۱ ملاحضه می‌شود، یافته‌های حاصل از آزمون کرونباخ نشان می‌دهند کلیه مؤلفه‌های مذکور، آلفای بالاتر از ۰/۷۰ دارند، یعنی گویه‌های در نظر گرفته شده برای سنجش هر یک از مقیاس‌ها از همبستگی درونی بالایی برخوردارند و برای سنجش متغیر مورد نظر مناسب‌اند (۳). در این پژوهش، ضریب اعتبار این پرسشنامه بطور کلی با روش آلفا ۰/۸۷ بدست آمد.

یافته ها

از ۲۰۱ دانشجوی شرکت کننده در پژوهش حاضر ۷۱ نفر مرد (۳۵/۳٪) و ۱۳۰ نفر زن (۶۴/۷٪) بود و میانگین سنی دانشجویان ۲۰/۲۹ بود.

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌ها

مقیاس	گویه‌ها	مقدار آلفا
میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷	۰/۶۹
نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	۸-۹-۱۰	۰/۷۳
تنوع و گستردگی شبکه‌های اجتماعی	۱۱-۱۲-۱۳	۰/۷۵
اعتماد داشتن به شبکه‌های اجتماعی	۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰	۰/۷۰
اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان	۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷	۰/۷۷

جدول ۲. فراوانی وضعیت استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی

مدت عضویت در شبکه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی	زمان اختصاص داده شده به شبکه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی	دفعات مشاهده شبکه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
عضو نیستم	۱۵	۷/۵	۷/۵	استفاده نمی‌کنم	۱۵	۷/۵	۷/۵	هرگز	۱۵	۷/۵	۷/۵
یک تا شش‌ماه	۳۸	۱۸/۹	۲۶/۴	کمتر از یک ساعت	۴۴	۲۱/۹	۲۹/۴	هفته‌ای یک‌بار به ندرت	۸	۴	۱۱/۴
شش‌ماه تا یک‌سال	۲۱	۱۰/۴	۳۶/۸	بین یک تا دوساعت	۵۷	۲۸/۴	۵۷/۷	ماهی یک بار	۰	۰	۰
یک تا دوسال	۵۴	۲۶/۹	۶۳/۷	حدود سه ساعت	۴۷	۲۳/۴	۸۱/۱	دو هفته یک بار	۶	۳	۱۴/۴
بیشتر از دوسال	۷۳	۳۶/۳	۱۰۰	بین چهار تا پنج‌ساعت	۳۰	۱۴/۹	۹۶	دو بار در هفته	۱۹	۹/۵	۲۳/۹

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

------	--	---	---	بیشتر از شش‌ساعت	۸	۴	۱۰۰	روزانه	۱۵۳	۷۶/۱	۱۰۰
کل	۲۰۱	۱۰۰	--	کل	۲۰۱	۱۰۰	--	کل	۲۰۱	۱۰۰	--

استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه دارد. برای بررسی این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ۳. رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی

نام متغیر	مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی	زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی	سرزندگی تحصیلی
مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی	۱		
زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی	۰/۴۹۶**	۱	
سرزندگی تحصیلی	۰/۰۳۳	۰/۰۲۷	۱

**- معنی داری در سطح ۰/۰۱

*- معنی داری در سطح ۰/۰۵

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که بین مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی و زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد.

جهت بررسی تفاوت میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی) در بین دانشجویان دختر و پسر از آزمون معنادار بودن t مستقل استفاده شد.

جدول۴. نتایج آزمون تی استودنت برای معنادار بودن تفاوت زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی با توجه به جنسیت

جنسیت	تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	درجات آزادی	t	سطح معنی‌داری
مرد	۷۱	۲ /۰۲	۱/۱۸	۱۹۹	-۲/۱۱	۰/۰۳
زن	۱۳۰	۲/۴۲	۱/۳۱			

بر اساس نتایج مندرج در جدول ۴-۱۲، در سطح آلفا ۰/۰۵ تی مشاهده شده معنادار است و نتیجه می‌گیریم چون مقدار سطح معنی‌داری از آلفا کوچکتر است، لذا فرضیه صفر رد می‌شود (sig=0/03 , T= -2/11 , p<0/05)؛ بنابراین می‌توان گفت که زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی توسط دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر است.

برای بررسی تفاوت سرزندگی تحصیلی در بین دانشجویان دختر و پسر از آزمون معنادار بودن t مستقل استفاده شد

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

جدول۵. نتایج آزمون تی استودنت برای معنادار بودن تفاوت سرزندگی تحصیلی با توجه به جنسیت

جنسیت	تعداد افراد	میانگین	انحراف معیار	درجات آزادی	t	سطح معنی‌داری
مرد	۷۱	۳۰ /۷۱	۷/۶۲	۱۹۹	۰/۷۰	۰/۴۸
زن	۱۳۰	۲۹/۹۵	۷/۱۵			

براساس نتایج مندرج در جدول ۴-۱۴، در سطح آلفا ۰/۰۵ نتیجه می‌گیریم که چون مقدار سطح معنی‌داری از آلفا بزرگتر است، لذا فرضیه صفر تأیید می‌شود (sig=0/48 , p>0/05)، بنابراین می‌توان گفت بین سرزندگی تحصیلی دانشجویان با توجه به جنسیت آنان تفاوت معناداری وجود ندارد.

جهت بررسی رابطه بین نگرش نسبت به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ۶. رابطه بین نگرش نسبت به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی

نام متغیر	۱	۲	۳	۴
۱- تنوع و گستردگی شبکه‌های اجتماعی	۱			
۲- اعتماد داشتن به شبکه‌های اجتماعی	۰/۲۰۵**	۱		
۳- اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان	۰/۲۲۴**	۰/۴۸۳**	۱	
۴- سرزندگی تحصیلی	۰/۱۰۷	-۰/۰۶۴	۰/۱۷۶*	۱

**- معنی داری در سطح ۰/۰۱

*- معنی داری در سطح ۰/۰۵

نتایج جدول فوق نشان داد که بین مؤلفه اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان با سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، ولی بین مؤلفه‌های تنوع و گستردگی شبکه‌های اجتماعی و اعتماد داشتن به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نگرش نسبت به آن بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام گرفت.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی و زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود نداشت؛ و با توجه به بدیع بودن این موضوع، در پیشینه پژوهشی تحقیقات کاملاً مرتبط با این متغیرها برای مقایسه و بررسی بیشتر این یافته بدست نیامد. اما در خصوص اشتیاق تحصیلی مواردی هست که نشان می‌دهد، بین اعتیاد به اینترنت و اشتیاق تحصیلی (عاطفی، رفتاری، شناختی) رابطه منفی و معنادار وجود دارد (۲۹). سایر مطالعات نیز همسو با این نتیجه هستند که استفاده افراطی و اعتیادوار از اینترنت تأثیرات منفی بر بیشتر ابعاد زندگی دانشجویان و به‌ویژه عملکرد تحصیلی آنها دارد و با کاهش اشتیاق تحصیلی همراه است (۳۰،۳۱،۳۲). نتایج نشان دهنده ارتباط معکوس، معنی‌دار و ضعیف بین اعتیاد به اینترنت و انگیزش تحصیلی بود. همچنین ارتباط بین استفاده روزانه از شبکه‌های مجازی با انگیزش تحصیلی نیز معکوس، معنی‌دار و ضعیف بود (۳۳). در مطالعات Rouhani و Tari (۲۰۱۱)، Hassanzadehd و همکاران (۲۰۱۲)، Motidost Komleh و همکاران (۲۰۱۶) و Kandemir (۲۰۱۴) بین اعتیاد به اینترنت و انگیزش

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

تحصیلی ارتباط معکوس و معناداری گزارش شده است (۳۰،۳۱،۳۲،۳۴).

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با توجه به جنسیت دانشجویان تفاوت معناداری دارد، و زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی توسط دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر است. این یافته با نتایج پژوهش خدایاری و همکاران (۳)، همخوانی دارد؛ آنها به این نتیجه رسیدند که بین جنسیت دانشجویان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود دارد، و میزان استفاده دانشجویان زن از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر از دانشجویان مرد است. در عین حال با نتایج پژوهش کیان و همکاران (۳۵)، که در مطالعه خود دریافتند، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد؛ ناهمسو است.

در بررسی سرزندگی تحصیلی دانشجویان بر حسب جنسیت نتایج نشان داد، میزان سرزندگی تحصیلی دختران و پسران با هم تفاوت معناداری ندارد. این یافته تا حدودی با نتایج پژوهش کشاورز، مولوی و کلانتری (۳۶) هماهنگ است، آنان در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که بین سرزندگی و میزان شادکامی زنان و مردان رابطه معنی‌دار وجود ندارد؛ ولی با نتایج پژوهش‌های صادقی و خلیلی گشنیگانی (۳۷)، فرهادی، جواهری، غلامی و فرهادی (۳۸) و مارتین و مارش (۳۹) که نشان داد، در سرزندگی تحصیلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود دارد ناهماهنگ است. این ناهمخوانی در نتایج تحقیقات می‌تواند ناشی از متفاوت بودن جامعه آماری، حجم نمونه و تفاوت در ابزار اندازه‌گیری باشد.

در بررسی رابطه بین نگرش نسبت به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی دانشجویان نتایج نشان داد، بین مؤلفه اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان با متغیر سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ولی بین مؤلفه‌های تنوع و گستردگی شبکه‌های اجتماعی و اعتماد داشتن به شبکه‌های اجتماعی مجازی با سرزندگی تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد. در تبیین این یافته می‌توان اظهار کرد که افزایش شاخص اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان با افزایش سرزندگی تحصیلی دانشجویان همراه است. وجود نشاط در متعلمان که باعث بهتر شدن درس و پیشرفت علمی در متعلمان می‌گردد، و پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه‌ی مداوم و جاری تحصیلی، تجربه می‌شوند؛ از جمله مواردیست که در مفهوم سرزندگی تحصیلی جای می‌گیرند و رابطه مثبت و مستقیم با مؤلفه اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان در شبکه‌های اجتماعی مجازی دارد.

نتایج این پژوهش اگر چه به صورت مستقیم و مشابه در مطالعه‌ای بررسی نشده؛ اما به صورت غیرمستقیم با نتایج پژوهش‌های عجم و رضوانی (۴۰)، مالمیر و همکاران (۱۰)، آریانی و همکاران (۱)، خدایاری و همکاران (۳)، جوادی‌نیا و همکاران (۷)، برات دستجردی و صیادی (۴۱)، همسو می‌باشد.

در بخش یافته‌های توصیفی این پژوهش مشخص شد که بیشتر کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی بیش از دو سال سابقه عضویت در این شبکه‌ها را دارند و اکثر کاربران زمانی مابین یک تا سه ساعت از وقت خود را در یک شبانه روز صرف استفاده از این شبکه‌ها کرده، و علاوه بر این ۷۶ درصد کاربران به‌صورت روزانه با این شبکه‌ها در ارتباط هستند. در بخشی دیگر از این یافته‌ها مشخص شد که اکثر قریب به اتفاق کاربران در دو شبکه‌ی اجتماعی تلگرام و اینستاگرام عضویت داشته و ارتباط مستمری با این دو شبکه دارند؛ و همچنین بیشترین نوع استفاده دانشجویان از این شبکه‌ها، برای تماس با دوستان و همکلاسی‌ها، و سرگرمی و تفریح می‌باشد؛ که این یافته با نتایج پژوهش‌های کیان و همکاران (۳۵)، جوادی‌نیا و همکاران (۷،۹)، پمپک (Pempek) و همکاران (۲۰۰۹) (۴۲)، همخوانی دارد؛ و به این نتیجه رسیدند که بیشترین و مهمترین دلیل استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط با دوستان قدیمی بوده است.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

یافته‌های توصیفی این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی نسبتاً زمان زیادی را از دانشجویان می‌گیرد و همین‌طور بیشترین استفاده دانشجویان از این شبکه‌ها جهت مقاصد غیر علمی و آموزشی می‌باشد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان اظهار کرد که طبیعتاً اگر دانشجویان این زمان را صرف مسائل علمی و تخصصی و یا کارهای پژوهشی و فعالیت‌های آموزشی کنند، موجب بهبود عملکرد تحصیلی آنان در همه ابعاد آن از جمله سرزندگی تحصیلی و همچنین پیشرفت تحصیلی‌شان می‌شود؛ که در پژوهش عجم و رضوانی (۴۰)، این مبحث مورد تأیید قرار گرفت و به این نتیجه رسیدند که پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که از شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت مقاصد علمی و تخصصی مرتبط با رشته تحصیلی‌شان استفاده می‌کنند بیشتر از دانشجویانی است که از شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت مقاصد غیرعلمی استفاده می‌کنند. کلارک و میک (۲۰۰۹) نشان دادند که بیش از ۹۵ درصد از دانشجویان مقطع کارشناسی در انگلیس به‌طور مداوم از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. این دانشجویان تصور می‌کردند که فیس‌بوک اغلب برای دلایل اجتماعی‌اش مورد استفاده قرار می‌گیرد نه برای اهداف آموزش رسمی؛ اگرچه گاهی اوقات از آن به‌طور غیررسمی برای مقاصد آموزشی نیز استفاده می‌شود (۴۳). همچنین مطالعات دیگری نیز نشان داد که اعتیاد به اینترنت و به دنبال آن صرف زمان طولانی در اینترنت موجب خستگی جسمانی و روانی دانشجویان می‌شود، که در نتیجه باعث صرف زمان کمتری برای رسیدگی به امور تحصیلی از سوی دانشجویان می‌شود و شکست در زمینه تحصیلی برای دانشجویان را به دنبال خواهد داشت. در نتیجه به دنبال کسب نتایج ضعیف در زمینه تحصیلی، اشتیاق تحصیلی آنها نیز کاهش می‌یابد که موجب شکل‌گیری یک چرخه معیوب و منفی می‌شود. بدین‌صورت که شکست تحصیلی در نتیجه اعتیاد به اینترنت منجر به کاهش اشتیاق تحصیلی می‌شود و از سوی دیگر کاهش اشتیاق تحصیلی به کسب نتایج ضعیف‌تر می‌انجامد (۳۰،۳۱،۳۲). در اینجا لازم است به این نکته اشاره شود که، باید عوامل اثرگذار دیگری به‌طور همزمان مورد دقت و بررسی قرار گیرد.

شبکه‌های اجتماعی مجازی ابزارهای یادگیری ارزشمندی هستند، زیرا آنها یادگیرندگان را برای ایجاد، انتشار و اشتراک‌گذاری کارهایشان قادر می‌سازند و این شبکه‌ها می‌توانند تعامل و همکاری یادگیرندگان را تسهیل کنند (۱،۴۴). در پژوهشی آریانی و همکارانش به این نتیجه رسیدند که شبکه‌های اجتماعی با اتکا به ظرفیت فرامتنی خود در ارتباط‌هایی که شکل داده‌اند باعث تفاوت‌هایی در سطح قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان کاربر شبکه‌های مجازی، در مقایسه با سایرین شده‌اند (۱). یکی از ویژگی‌های متمایز شبکه‌های اجتماعی این است که آن‌ها فرصت‌هایی را برای حمایت کردن از ساختارهای اجتماعی دانش در درون و بین افراد فراهم می‌کند (۴۵). گرایش دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی مجازی و انتخاب این شبکه‌ها به عنوان یک مکانیسم ارتباطی و استفاده از قابلیت‌های آن برای پیشبرد توان آموزشی و پژوهشی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی در توسعه آموزش و دانش را تبدیل به یک ضرورت کرده است. شبکه‌های اجتماعی می‌توانند ابزار مفید و مؤثری باشند و باعث تحول و دگرگونی اساسی در حوزه آموزش و یادگیری در دانشگاه شوند به شرط آن‌که توانایی کنترل آنها در جهت نیازهای دانشی و علمی وجود داشته باشد (۴۶). به‌کارگیری از شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند فرصتی برای بهبود فرایند تدریس و یادگیری باشد، همان‌طور که در مطالعه Metshali و همکاران (۲۰۱۵) از گفتگوی آنلاین به‌عنوان یک استراتژی در آموزش استفاده شد و دانشجویان می‌توانستند با یکدیگر گفتگو کنند، نتیجه تحقیق گویای تفاوت یادگیری آن‌ها با دیگرانی بود که این امکان برای‌شان وجود نداشت (۴۷). محدود بودن استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای ارتباط با اساتید و همکلاسی‌ها و تعریف قوانین و مقررات در هنگام ایجاد گروه‌های اجتماعی علمی و نظارت بر فعالیت‌های اعضای گروه در جهت اهداف علمی و تخصصی، می تواند باعث شود تا دانشجویان عملکرد

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

تحصیلی مثبتی در همه ابعاد آن از جمله سرزندگی تحصیلی داشته باشند؛ در عین حال عکس این قضیه هم صادق است، بدین معنی که استفاده طولانی مدت و افراطی از شبکه‌های اجتماعی و صرف وقت زیاد در طول شبانه روز در استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ممکن است تاثیرات منفی بر پیشرفت تحصیلی، و عدم سرزندگی و دادن پاسخ مثبت و سازنده در برخورد با چالش‌ها و موانع جاری تحصیلی دانشجویان بگذارد، از این جهت که اختصاص وقت زیاد به استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی، باعث خستگی و کاهش زمان مطالعه علمی و تخصصی دانشجویان و اختلال در روند تحصیل و آموزش آن‌ها خواهد شد. به‌طور کلی شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند در توسعه و ارتقای سطح آموزشی و علمی کلاس‌های درس نقش بسیار مؤثری داشته باشند. با استفاده از این شبکه‌ها، دانشجویان و اساتید می‌توانند دامنه فرایند یادگیری خود را به خارج از محدوده‌های کلاس درس گسترش دهند و با بهره‌گیری از فناوری‌های این شبکه‌ها با یکدیگر تعامل داشته و به تبادل اطلاعات و تجارب بپردازند. برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش مهمی در زندگی دانشجویان دارند و دانشجویان نیز بیشتر وقت خود را صرف آن‌ها می‌کنند، در نتیجه از اهمیت زیادی برای محیط‌های آموزشی و یادگیری برخوردار هستند.

لذا با توجه به بدیع بودن در این بافتار، پیشنهاد می‌گردد در این زمینه تحقیقات بیشتری انجام شود و اثرات مختلف استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را بر قابلیت‌ها و عملکردهای دانشجویان در ابعاد مختلف آن مشخص نموده و به تبع آن، اطلاع رسانی‌های مفید در زمینه اثرات مثبت و منفی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در اختیار کاربران این شبکه‌ها قرار داده شود و در دانشگاه‌ها اقداماتی برای آشناسازی و فرهنگ‌سازی استفاده مفید و علمی از شبکه‌های اجتماعی مجازی صورت گیرد. تشکیل کارگاه‌های آموزشی درباره فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی و آشنایی با شبکه‌های علمی و تخصصی و چگونگی بهره‌گیری از آن‌ها می‌تواند در جهت‌دهی دانشجویان به سمت استفاده از شبکه‌های اجتماعی جهت مقاصد علمی و در نهایت ارتقاء سطح علمی دانشجویان مؤثر باشد. همچنین دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدتی برای دانشجویان و اعضای هیأت علمی به‌منظور آشنایی آن‌ها با کارکردهای آموزشی و پژوهشی این شبکه‌ها به‌منظور هدایت مسیر اطلاع‌یابی این افراد، برگزار شود. می‌توان از محدودیت‌های پژوهش حاضر، به این مطلب اشاره کرد که این پژوهش از نوع توصیفی و مقطعی بوده و روابطی که در این پژوهش به آن اشاره شده، روابط همبستگی است و از آن نمی‌توان به‌عنوان روابط علت و معلولی نام برد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر محدود به دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند بوده است، بنابراین در تعمیم نتایج آن به سایر دانشگاه‌ها باید احتیاط کرد.

تشکر و قدردانی

در پایان پژوهشگر از تمامی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند که با همکاری‌های لازم و پاسخ دادن به پرسشنامه‌ها در این تحقیق مشارکت کردند، تشکر و قدردانی می‌کند.

تضاد منافع

بین نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تعارضی در منافع وجود ندارد.

منابع مالی

این مقاله استخراج شده از پایان‌نامه کارشناسی ارشد می‌باشد و هیچ حمایت مالی‌ای در تمامی مراحل پژوهش صورت نگرفته است و تمامی هزینه‌ها بر عهده نویسنده مقاله بود.

تأییدیه اخلاقی

ملاحضات اخلاقی شامل جلب رضایت، دادن اطمینان به آزمودنی‌ها مبنی بر محرمانه بودن پاسخ‌هایشان و دادن اختیار برای خروج از پژوهش در هر مرحله از پژوهش، رعایت شد.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

References

1. Aryani E, Zahed Bablan A, Moeinikia M, Khaleghkhah A. ***The role of virtual social networks in the research capabilities of postgraduate students.*** Media 2015; 6(2): 26-39. [persian]

2. Ebrahimabady H. ***Use of internet learning environment and cultural and social context***. Journal of Cultural Research 2009; 2(7): 97-118. [Persian]

3. Khodayari G, Daneshvar Husayni F, Saidi H. ***The amount and type the use of networks social virtual***. Quarterly Journal of Communication Research 2014; 21(1): 167-192. [persian]

4. Amirpoor M, garivani M. ***The impact of social networking on the lifestyle of young people***. Journal of Disciplinary Knowledge 2014; 1(3): 23-39. [persian]

5. Adli poor S, ghasemi V, mir mohammadtabar. ***The impact on cultural identity Isfahan young social network Facebook.*** Journal of Cultural Research in Iran 2014; 7(1): 1-28. [persian]

6. Mojarrady V, eslamy A, jamal S. ***Check the status of the use of social networks among students of North Khorasan province.*** Police Knowledge North Khorasan 2014; 1(4): 85-99. [persian]

7. Javadinia SA, Erfanian M, Abedini MR, Bijari B. ***The Effects of Social Networks on Academic Achievement of Students, a Study in Birjand University of Medical Sciences***. Iranian Journal of Medical Education 2012; 12(8): 598-606. [Persian]

8. Pempek T, Yermolayeva Y, Calvert S. ***College students social networking experiences on Facebook***. Journal of Applied Developmental Psychology 2009; 30(3): 227-38.

9. Javadinia SA, Erfanian M, Abedini MR, Askary M, Aabbasi A, Bijary B. ***Use of social networks in Birjand University of Medical Sciences.*** Journal of Medicine and cultivation 2013; 22(2): 39-44. [persian]

10. Malmir M, Zare M, Feizabadi N, Sarikhani R. ***The Effects of Social Networks on Nursing Students' Academic Achievement and Retention in Learning English***. Iranian Journal of Medical Education 2016; 16(33): 265-267. [persian]

11. Habibpour Sedani S, Abdeli Sultan Ahmadi J, Faeedfar Z. ***A Study on The Learning Styles of The Students of Urmia University of Medical Sciences Based on "VARK" Developing Critical Thinking, Liveliness and Achievement Motivation.*** The Journal of Urmia Nursing and Midwifery Faculty 2016; 13(12): 1089-1096.

12. Mikaeli N, Afrooz GH, Gholizadeh L. ***The Relationship self-concept and academic burnout with academic performance of female students.*** Journal of school psychology 2013; 1(4): 90-103. [persian]

13. Dehghanzadeh MH, Hosseinchari M. ***Academic Buoyancy and perception of family communication patterns; mediating role of self-efficacy.*** Journal of Teaching and Learning Studies 2013; 4(2): 21-47. [persian]

14. Dehghanzadeh MH, Hosseinchari M, Moradi M, Soleimani khashab AA. ***Academic Buoyancy and perception of family communication patterns and class structure; mediating role of self-efficacy components.*** Journal of Educational Psychology 2014; 10(32): 1-30. [persian]

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

15. Gholamzadeh F. ***The role orientations Teachers curriculum on their teaching quality and academic buoyancy fifth grade students and sixth in birjand***. Master thesis Science Educational, curriculum tendency, Birjand University 2014. [persian]

16. Abbasi M, Ayadi N, Shafiee H, Pirani Z. ***Role of Social Well-Being and Academic Vitality in Predicting the Academic Motivation in Nursing Students***. Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences 2016; 9(1): 49-54. [persian]

17. Sabzi N, Fouladchang M. ***The mediating role of motivational beliefs in the relationship between perceived social support and academic buoyancy***. Journal of Research Educational 2015; 2(1): 23-49. [persian]

18. Comerford J, Batteson T, Tormey R. ***Academic Buoyancy in Second Level Schools: Insights from Ireland.*** Procedia-Social and Behavioral Sciences 2015; 197: 98-103.

19. Abbasi M, Dargahi SH, Pirani Z, Bonyadi F. ***Role of Procrastination and Motivational Self-Regulation in Predicting Students' Academic Engagement.*** Iranian Journal of Medical Education 2015; 15(23): 160-169. [persian]

20. Ghadampour E, Farhadi A, naghibeiranvand F. ***The relationship among academic burnout, academic engagement and performance of students of Lorestan University of Medical Sciences***. Journal of Research in Medical Education 2016; 8(2): 60-68. [persian]

21. Pourabdol S, Sobhi Gharamaleki N, Abbasi M. ***A comparison of academic procrastination and academic vitality in students with and without specific learning disorder***. Journal of Learning Disabilities 2015; 4(3): 121-127. [persian]

22. Granitz N, Koernig SK. ***Web 2.0 and Marketing Education: Explanations and Experiential Applications***. Journal of Marketing Education 2011; 33(1): 57-72.

23. Sendall P, Ceccucci W, Peslak AR. ***Web 2.0 matters :An analysis of implementing Web 2.0 in the classroom***. Infor-mation Systems Education Journal 2008; 6(64): 1-17.

24. Błachnio A, Przepiórka A, Rudnicka P. ***Psychological Determinants of Using Facebook: A Research Review.*** International Journal of Human-Computer Interaction 2013; 29(11): 775-787.

25. Campbell S W, Kwak N. ***Mobile communication and civic life: Linking patterns of use to civic and political engagement.*** Journal of Communication 2010; 60(3): 536-555.

26. Bertrand M, Erzo L, Sendhil M. ***Network Effects and Welfare Cultures.*** Quarterly Journal of Economics 2000; 115(3): 1019–55.

27. Conley TG, Udry CR. ***Learning about a New Technology: Pineapple in Ghana***. American Economic Review 2010; 100(1): 35-69.

28. Bramoullé Y, Djebbari H Fortin B. ***Identification of Peer Effects through Social Networks***. Journal of Econometrics 2009; 150(1): 41-55.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

29. Ganji B, Tavakoli T, Baniasadi Shahr-e Babak F, Asadi S. ***Surveying the relationship between internet addiction and Academic Engagement of students.*** Education Strategy Medical Science 2016; 9(2): 150-155. [Persian]

30. Hasanzadeh R, Bidokhti A, Rezaie A, Rahaie F. ***The relationship between internet addiction and personality traits and academic achievement of students***. Information and Communication Technologies Education Science 2012; 3(1): 95-107. [Persian]

31. Motidost Komleh R, Hosseini A, Fata L, Mirhosseini F, Bigdeli S. ***Investigating the Relationship Between Internet Addiction and Academic Achievement of Medical Students 2013***. Iranian Journal of Health Safety and Environment 2016; 3(2): 528-34.

32. Kandemir M. ***Predictors of academic procrastination: coping with stress, internet addiction and academic motivation***. World Applied Sciences Journal 2014; 32(5): 930-38.

33. Arian M, Oghazian MB, Amini Z, Khosravipur A, Abaszadeh F. ***The Relationship between Internet Addiction and Social Network with Academic Motivation in Students of Bojnord University of Medical Science***. Journal of Nursing Education 2018; 7(2): 61-68. [Persian]

34. Rouhani F, Tari S. ***Evaluation of internet addiction and its relationship with academic motivation and social development of high school students in Mazandaran***. Information Communication Technology Education Science 2011; 2(2): 20-34. [Persian]

35. Kiyan M, Yaghobi malal N, Riyahi niya N. ***Analysis of the role and use of social networks for students***. Journal of Teaching Technology and Learning 2015; 1(3): 69-88. [Persian]

36. Keshavarz A, Molavi H, Kalantari M. ***The relationshipbeetween buoyancy and demographic characteristics with happiness in the city Esfahan.*** Journal of psychology studies 2008; 4(4): 45- 64. [Persian]

37. Sadeghi M, khalili- Geshnigani Z. ***The Role of Self-directed Learning on Predicting Academic Buoyancy in Students of Lorestan University of Medical Sciences***. Journal of Research in Medical Education 2016; 8(2): 9-17. [persian]

38. Farhadi A, Javaheri F, Gholami Y, Farhadi P. ***The buoyancy confidence in its relationship with student university of medical science.*** The Quarterly Journal of Fundamentals of Mental Health 2005; 25(7): 57-62. [Persian]

39. Martin AJ, Marsh HW. Academic buoyancy: ***Towards an understanding of students' everyday academic resilience.*** Journal of School Psychology 2008; 46(1): 53-83.

40. Ajam A, Rezvany A. ***The Relationship between the Use of Virtual Social Networks with Academic Achievement and Students' Confidence in Interpersonal Relations at Birjand University of Medical Sciences***. Journal of Medical Education Development 2017; 9(24): 33-43. [Presian]

41. Baratedastgerdy N, Sayyadi S. ***Examine the relationship between internet addiction and depression using social networks on university students in Isfahan inquiry***. Journal of Behavioral Sciences Research 2012; 10(5): 332-341. [Presian]

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

42. PempekTA, Yermolayeva YA, Calvert S L. ***College students social networking experiences on Facebook.*** Journal of Applied Developmental Psychology 2009; 30(3): 227-238.

43. Madge C, Meek J, Wellens J, Hooley T. ***Facebook, social integration and informal learning at university: 'It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work'***. Learning, Media and Technology 2009; 34(2): 141-55.

44. Selwyn N. ***Web 2.0 applications as alternative environments forinformal learning a critical review, in OECD-KERIS expert meeting***. Alternative learning environments in practice: using ICT to changeimpact and outcomes 2008.

45. Saemi H, fathi vajargah K, attaran M, forough abari AA. ***The study of the impact of the disincentive factors and strategies for using social networks on the teaching and the effective learning***. Research in curriculum planning 2015; 12(17): 1-14. [Persian]

46. Zaidieh JA. ***The use of social networking in education: challenges and Opportunities***, World of Computer Science and Information Technology Journal (WCSIT) 2012; 2(1): 18-21.

47. Metshali M A, Maistry S M, Govender D W. ***Online chats: A strategy to enhance learning in large classes.*** South African Journal of Education 2015; 35(4): 1-9.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]

Investigating the Role of Virtual Social Networks and Attitude to them on Academic Buoyancy of Students in Birjand University of Medical Sciences

Rezvani A (MSc)[1*], Ajam A.A (PhD)[2], Panahishahri M (PhD)[3], Mohammad pour H (PhD)[4], Ramazani F (MSc)[5]

[1] *M.A. of Educational Research, Faculty of Educational and Psychology, Department of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.*

[2] *Assistant Professor, Faculty of Educational and Psychology, Department of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.*

[3] *Assistant Professor, Faculty of Educational and Psychology, Department of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.*

[4] *Assistant Professor, Shahid Beheshti Campus, Department of Educational Sciences, Khorasan Razavi University of Farhangian, Mashhad, Iran.*

[5] *Instructor, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran*

Received: 16 Apr 2019 ***Revised:*** 02 Jul 2019 ***Accepted:*** 07 Sep 2019

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to investigate the role of virtual social networks and their attitude towards the students' academic buoyancy of Birjand University of Medical Sciences.

Methods: This was a descriptive-correlational study. The population consisted of students of the Faculty of Paramedical Sciences of the Birjand University of Medical Sciences in the academic year of 2011-2012. According to stratified random sampling, 201 students (71 males and 130 females) were selected. Questionnaires were used to collect data using Khodayari et al.'s (2014) virtual social networks, Hosseinchari and Dehqanizadeh's (2012) academic buoyancy. Data were analyzed using independent t-test, Pearson correlation coefficient, one way ANOVA and SPSS software version 22.

Result: There was no significant relationship between the duration of membership in social networks and the time allocated to virtual social networks with students' academic buoyancy (P >0/01). The use of virtual social networks was significantly different between male and female students (T= -2/11, p< 0/03). There was no significant difference between the male and female students' buoyancy (T= 0/48, p> 0/05). There was a positive and significant relationship between the components of communication and easy communication with academic buoyancy (P <0/176).

Conclusion: It is suggested that through the holding workshops and training courses at universities, efforts were made to raise awareness about the scientific use of virtual networks and familiarity of students (especially new students) with a variety of virtual networks to improve and enhance the students' learning and buoyancy.

Keywords: Virtual Social Network, Attitude, Academic Buoyancy, Student, Medical Sciences.

This paper should be cited as:

Rezvani A, Ajam A.A, Panahishahri M, Mohammad pour H, Ramazani F. ***Investigating the Role of Virtual Social Networks and Attitude to them on Academic Buoyancy of Students in Birjand University of Medical Sciences.*** J Med Edu Dev; 14 (3): page 182-196

**** Corresponding Author: Tel: +989158634922, Email: Abolghasem.Rezvani@gmail.com***

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-10-08]

[DOI: 10.18502/jmed.v14i3.2027]